

EVALUACIJA SOCIJALNIH PROGRAMA

Bled, 9 - 12. veljače 1994. godine

Od 9. do 12. veljače 1994. na Bledu, Slovenija, održan je intenzivni tečaj u okviru Tempus programa pod nazivom "Evaluacija socijalnih programa". Cilj tečaja bio je da se zaposlene u socijalnom sektoru, one koji rade u državnim organima na pripremi socijalne politike te istraživače iz ove oblasti upozna sa iskustvom evaluacijskih studija u socijalnoj politici u razvijenim europskim zemljama. Ovaj tečaj pripada opširnim programima "technical assistance" koje Slovenija obilato koristi i na drugim područjima. Tečaj je polazilo više od 30 stručnjaka. Radni jezik tečaja bio je engleski.

Glavnina programa tečaja sastojala se od predavanja troje stručnjaka iz Europe: Lars Hulgaard, Institut za ekonomiku i planiranje, University of Roskilde, Danska; Hein Kroft iz Ministarstva socijalnih poslova i zapošljavanja Nizozemske; Patricia Day, Centar za analizu socijalne politike - University of Bath, V. Britanija. O evaluaciji socijalnih programa u Sloveniji govorili su Ivan Svetlik, Martina Trbane i Zinka Kolarič, a o iskustvima u Hrvatskoj govorio je Gojko Bežovan.

L. Hulgaard održao je tri predavanja: 1. Danski socijalni razvojni program - historijska pozadina, socijalni kontekst, kreacija i implementacija; 2. Danski socijalni razvojni program - utjecaj programa na različite socijalne grupe, provođenje i mjerenje efekata programa; 3. Evaluacija danskog programa za socijalno isključene grupe.

Hulgaard je objasnio da je za razumijevanje danskog socijalnog razvojnog programa potrebno poznavati tri osnovne činjenice: 1. danski politički sustav koji se uvelike zasniva na pregovaranju i kompromisu, 2. ulogu socijal-demokratske partije i 3. strukturu javnog sektora.

Danski parlament trenutno ima osam stranaka i nikad jedna stranka nema većinu. Od 1913. godine socijaldemokratska partija najjača je partija u Danskoj i njeno prisustvo znači razvoj socijalne države socijaldemokratskog ili skandinavskog tipa. Javni sektor u Danskoj sastoji se od tri razine: državne, regionalne i lokalne. Glavna odgovornost za

provođenje socijalnih programa pripada regionalnim i lokalnim vlastima.

Socijalni razvojni program usvojen je u danskom parlamentu krajem 80-ih godina i poglavito je trebao ojačati preventivne aktivnosti, promovirati ulogu lokalne zajednice, promovirati lokalne razvojne aktivnosti te prevladati sektorske, administrativne i profesionalne prepreke. Nacionalni parlament donio je odluku da se za ovaj program odvoji 350 mil. DK u roku od tri godine. Ovaj program sastojao se od 1700 razvojnih projekata.

Upozorivši na značaj evaluacije u socijalnoj politici i njenu tipologiju Hulgaard je iznio podatak da se u Danskoj redovito 1% od cijene projekta izdvaja za njegovu evaluaciju. Važan zadatak evaluacije odnosi se na poboljšanje procesa formulacije politike (policy making process). Evaluacija daje odgovor na pitanje kako utjecati na odvijanje programa u željenom smislu i kako učiti na osnovu informacija dobivenih evaluacijom nekog programa. Evaluacija socijalnog programa opsežan je proces i zahtijeva ambiciozne stručnjake.

Opsežnost socijalnih programa pokazana je na primjeru evaluacije projekata socijalno isključenih osoba u Danskoj.

H. Kroft održao je tri predavanja: 1. Evaluacija socijalne politike u Nizozemskoj - suvremeno stanje tehnike; 2. Revizija nizozemskog sustava socijalne sigurnosti; 3. Evaluacija davanja pomoći u različitim shemama socijalne sigurnosti.

Kroft je stručnjak za tržište rada te je socijalnu državu u Nizozemskoj i socijalne programe predstavio kroz ovu oblast. U 1993. godini Nizozemska je od 15 mil. stanovnika imala radno sposobnih 6.9 mil. stanovnika, zaposlenih 6.4 mil., a nezaposlenih 0.5 mil. Stopa nezaposlenih je 8.5%, od toga njih 50% pripada kategoriji onih koji su nezaposleni duže od jedne godine, manje su obrazovani, napustili su školu ili pripadaju manjinskim grupama.

Evaluacija programa zapošljavanja u Nizozemskoj, kao i drugih socijalnih programa, već ima respektabilnu tradiciju. Kroft je izložio veoma poticajno iskustvo evaluacije vladinog

programa zapošljavanja mlađih osoba. Tipologija nezaposlenih u Nizozemskoj bio je pristup kroz koji se izložio problem evaluacije beneficija koje dobivaju nezaposleni.

Patricia Day održala je sljedeća predavanja: 1. Indikatori osiguranja usluga - slučaj britanskog sustava socijalne sigurnosti; 2. Politička intencija programa - primjeri britanske nacionalne zdravstvene službe i programa socijalnog stanovanja; 3. Mjerenje procesa i rezultati socijalnog programa - indikatori i upravljanje.

Britanija je u odnosu na druge razvijene zemlje relativno zakasnila s uvođenjem evaluacijskih studija u socijalne programe. Tome je svakako doprinijela tradicionalna povjerljivost britanskih građana prema državi i trebalo je dosta vremena da se počne sa ovakvim evaluacijama.

Ustanovljenje indikatora na osnovu kojih će se mjeriti izvođenje socijalnog programa bila je prva obveza istraživača iz Centra za analizu socijalne politike. Ako se hoće obaviti evaluacija nekog programa treba se vidjeti kakvo je stanje u toj oblasti i postaviti odgovarajuće ciljeve. Instrumenti za mjerenje učinka programa služe nam da vidimo da li je program postigao predviđene ciljeve.

U Britaniji je država brinula o socijalnom stanovanju gradeći stanove na lokalnoj razini i dodjeljujući ih određenim socijalnim grupama. Obrat u stambenoj politici dogodio se je 80-ih godina i vlada sada potiče gradnju socijalnih stanova preko stambenih udruženja i stambenih zadruga. Evaluacija nove politike dala je niz korisnih informacija koji su usvojeni u novim programima.

Nacionalni zdravstveni program, kao izuzetno važno političko pitanje i njegov razvoj do 2000. godine, bio je drugi zanimljivi primjer opsežnog socijalnog programa u Britaniji.

Ivan Svetlik i Martina Trbane govorili su o evaluacija programa kapitalizacije kojeg su Ministarstvo rada i Republički zavod za zapošljavanje Slovenije poduzeli radi smanjenja nezaposlenosti. Ovaj programa rada traje već treću godinu. Program obuhvaća nezaposlene osobe koje od države primaju pomoć. Nezaposleni mogu ukupnu sumu novca - predviđene pomoći, podignuti odjednom i investi-

rati ga za otvaranje novog zaposlenja. Tijekom 1990. i 1991. godine bilo je 6.621 ovakav slučaj. U ovoj grupi zastupljeni su nezaposleni srednje dobi, relativno bolje obrazovani, s većom imovinom i skloniji riziku. Evaluacija programa pokazuje da su sudionici programa kapitalizacije puno sličniji grupi poduzetnika nego grupi nezaposlenih. Oni su bili potencijalni poduzetnici. Rezultati ove evaluacije su preporuke o proširenju ovog programa na one nezaposlene koji nemaju iste karakteristike kao grupa koja je obuhvaćena programom.

G. Bežovan govorio je o "Evaluaciji procesa prodaje društvenih stanova u Hrvatskoj". Ova evaluacija nije naručena kako bi se njenim rezultatima popravio proces prodaje stanova. Evaluacija je rađena zbog profesionalnog interesa autora, a pokazala je mogućnosti poboljšanja i upravljanja ovim izuzetno važnim socijalnim projektom.

Z. Kolarič prezentirala je rezultate "Evaluacije programa javnih službi". Ovdje se radi o programu koji je ustanovljen u Sloveniji za one potencijalne korisnike socijalnih beneficija koji na njih imaju pravo, a ne koriste ih. Problem je postavljen tako da se dijelu nezaposlenih osoba dozvolilo angažiranje na davanju usluga onim obiteljima koje na njih imaju pravo, a ne koriste ih. Evaluacija ovih programa dala je veoma zanimljive rezultate, a posebno se čine važnim oni koji govore o mogućnosti razvoja neprofitne organizacije i volonterskog sektora na ovoj osnovi.

Zaključno se može reći da je ovaj intenzivni tečaj bio dobro organiziran i da su njegovi polaznici imali prilike da se informiraju i obrazuju na ovom izuzetno važnom području upotrebe socijalnih znanosti u socijalnoj politici.

Ovaj tečaj jedan je u nizu dokaza da susjedna Slovenija ozbiljno korača prema europskim integracijama.

Za organizaciju ovog tečaja svakako je važna poduzetnost i marljivost Ivana Svetlika, profesora i dekana Fakulteta za društvene vede u Ljubljani.

Dobri su izgledi da se referati održani na ovom skupu objave u posebnoj publikaciji.

Gojko Bežovan